

Německý systém k zajištění produkce kvalitního syrového mléka „QM-Milch“

V roce 2003 byl mlékárnami ve třech spolkových zemích Německa (Schleswig-Holstein, Mecklenburg-Vorpommern a Niedersachsen) plošně zaveden systém „kvalitní mléko“ (QM-Milch) ke kontrole podmínek výroby, resp. kvality mléka. Jeho princip spočíval v auditu všech podniků s chovem dojených krav podle plnění vybraných kritérií zahrnujících problematiku ustájení, krmení, dojení a ošetřování mléka aj. V průběhu několika měsíců začala tento systém v praxi uplatňovat většina německých mlékáren, přičemž v současné době se prostřednictvím auditů posuzuje úroveň výroby mléka u všech dodavatelů. Podniky, které stanovená kritéria nesplní, mají možnost nedostatky odstranit. Zlepšení neprokáže při dalším „opravném“ auditu pouze nepatrný podíl podniků s výrobou mléka. Ty jsou pak až zjednání nápravy vyloučeny z dodávek mléka. Potom, co se tento audit osvědčil jako prostředek kontroly a stal se pro výrobce mléka rutinní záležitostí, byl zahájen druhý cyklus auditů. Většina kritérií z tohoto cyklu je obsažena v jejich aktuálním seznamu, některé body však musely být doplněny (např. o nové hygienické předpisy EU, nařízení o krmivech, cross compliance aj.).

Nový kontrolní seznam (z 18.4.2012) obsahuje 55 kritérií, k úspěšnému "složení" auditu je nutno dosáhnout 47 bodů.

Chovatel dojnic si podle stanovených kritérií může svůj podnik sám překontrolovat a zjistit, které body plní a co vyžaduje zlepšení.

Např. v Bavorsku je auditem podniků v rámci "QM - Milch" pověřen Bavorský spolek pro kontrolu jakosti mléka (Milchprüfing Bayern e.V.). Audit, trvající přibližně jednu hodinu, se provádí jedenkrát za tři roky. V jeho průběhu navštíví auditor s vedoucím podniku stáj a mléčnici, kde překontrolují příslušnou dokumentaci a vyplní kontrolní listy. Pokud podnik podmínky auditu nesplní, má tříměsíční termín (do kontrolního auditu) na odstranění nedostatků.

Kontrolní seznam zahrnuje následující šest skupin kritérií:

- 1. zdraví a pohoda zvířat;**
- 2. označování zvířat a podnikový registr;**
- 3. dojení a uchovávání mléka;**
- 4. krmiva a krmení;**
- 5. léčiva a rezidua;**
- 6. životní prostředí.**

Poznámka:

Přiložený "katalog kritérií" je se svolením ředitele společnosti "Milchprüfing Bayern e.V." převzat z internetové stránky "<https://www.mpr-bayern.de/>" a umístěn na tuto českou stránku.

(Přeložil Jindřich Kvapilík z VÚŽV, v.v.i., Praha-Uhřetěves)

"Katalogu kritérií pro jakostní mléko" (hodnocení podle součtu bodů, 2012)

Standardy jakostního mléka Bavorského spolku pro kontrolu kvality (Milchprüfing Bayern)

Pozn.: bodové hodnocení kritérií: 0 = nesplněno; 1 = splněno; 2 = splněno velmi dobře; zkratka K.O. v 1. sloupci znamená, že příslušné kritérium musí být hodnoceno.		
1. Zdraví a pohoda zvířat		
1.1	Stádo je úředně uznané za prosté tuberkulózy a brucelózy	
		body
K.O.	0	ne, je úředně vyhlášena uzávěra pro odvoz mléka
	1	bez pozitivního nálezu z úředních kontrol, resp. mléko je vhodné pro dodávky
1.2	Dojnice nevykazují příznaky nebezpečných nákaz přenosných mlékem na člověka	
K.O.	0	nesplněno
	1	splněno / bez příznaků salmonelózy, listeriózy, kampilobakterií aj.
	2	je k dispozici "veterinární" smlouva na péči o zvířata
1.3.	Krávy bez příznaků poruch zdravotního stavu, výtoků z pohlavních orgánů, nemocí trávicího aparátu s průjmy a horečkou, zánětů vemene nebo jeho pokožky	
K.O.	0	nesplněno
	1	splněno
1.4	Nemocná zvířata jsou chována odděleně od stáda	
	0	nesplněno
	1	splněno
1.5	Dojnice nemají žádné poranění vemene, které by mohlo znečišťovat mléko	
K.O.	0	nesplněno
	1	splněno / krávy s poraněním se dojí zvlášť, mléko je vyloučeno z dodávky
1.6	Plochy určené k ležení krav jsou čisté a suché	
	0	nesplněno
	1	splněno
1.7	Dojnice mají dostatečný prostor k ležení	
	0	nesplněno
	1	splněno s tolerancí max. 10 %
	2	splněno bez tolerance
1.8	Výběh nebo pastva	
	0	nesplněno
	1	splněno / volná stáj, výběh nebo pastva
1.9	Bezproblémový přívod pitné vody pro zvířata, dostatečný počet čistých napáječek	
	0	nesplněno
	1	splněno / ve vazných stájích jedna napáječka na jedno místo aj.
1.10	Stájové klima: dostatečná výměna vzduchu	
	0	nesplněno
	1	splněno / bez známek nedostatečné výměny vzduchu
	2	optimální poměry dostatečnými přívody vzduchu (rolety aj.)
1.11	Stájové klima: světelné poměry jsou dostatečné	
	0	nesplněno
	1	splněno
1.12	Prevence nákaz: ochranné oděvy pro cizí osoby jsou k dispozici	
	0	nesplněno
	1	splněno / k dispozici holínky, overal nebo jednorázové prostředky
	2	zvláštní prostor pro převlékání s možností umytí

1.13	Označení stáje "Chov dojníc – nepovolaným vstup zakázán", "Cenná zvířata" aj.		
	0	nesplněno	
	1	splněno	
1.14	Krytý prostor k uchování kadáverů až do jejich odvozu příslušnou organizací		
	0	nesplněno	
	1	splněno	
Opatření k zajištění zdravé mléčné žlázy			
1.15	V případě potřeby jsou analyzovány individuální vzorky mléka na PSB		
	0	nesplněno	
	1	splněno / analýzy na PSB při podezření na mastitidu,	
	2	zapojení do kontroly užitkovosti nebo obdobného systému ke kontrole PSB	
1.16	V případě podezření na mastitidu jsou prováděna příslušná vyšetření		
	0	nesplněno,	
	1	splněno / NK-test nebo obdobné testy	
	2	doklad o výsledcích vyšetření a testů je k dispozici	
1.17	Dojnice s chronicky nemocným nebo k léčení rezistentním vemenem se selektují		
	0	nesplněno	
	1	splněno	
1.18	Jsou k dispozici výsledky analýz syrového mléka (od mlékáren, laboratoří aj.) na CPM, PSB a RIL a realizována vhodná opatření při překročení limitů		
	0	nesplněno	
	1	splněno	
1.19	V případě, že jsou používány "strukové" lázně nebo spreje s biocidními účinky, jsou povoleny směrnici čís. 98/8/EU		
K.O.	0	nesplněno	
	1	splněno	
2. Označování a registr zvířat			
2.1	Zvířata jsou označena, registr je veden a změny stavů jsou hlášeny podle předpisů		
K.O.	0	nesplněno	
	1	splněno	
3. Získávání a uchovávání mléka			
3.1 Dojírna, resp. vazná stáj (prostory k dojení krav)			
3.1.1	Umístění a vybavení prostor k dojení minimalizuje riziko kontaminace mléka		
	0	nesplněno	
	1	splněno	
3.1.2	Stěny, podlaha, dveře, obložení aj. se dají snadno čistit a desinfikovat. Povrchové plochy přicházející do styku s mlékem jsou z nerezového a netoxického materiálu, hladké, udržované v bezvadném stavu, snadno čistitelné a dezinfikovatelné		
	0	nesplněno	
	1	splněno / stěna a podlaha obloženy nebo srovnatelným způsobem ošetřeny (např. nátěrem) a jsou dobře čistitelné ..., čistá stání ve vazných stájích	
3.1.3	Vybudovaná kanalizace k odvodu odpadních vod		
	0	nesplněno	
	1	splněno / vazná stáj: stružka (i zaroštovaná) k odvodu výkalů a močivky, pravidelné odstraňování výkalů; dojírna: kanalizace, možnost ostríkáni stání	
3.1.4	Dojírna (resp. vazná stáj) je dostatečně osvětlená a větratelná		
	0	nesplněno	
	1	splněno / možnost kontroly prvních stříků mléka a regulace větrání (i okny)	

3.1.5	Dojírna (resp. vazná stáj) má vhodné a dostatečné zásobování pitnou vodou. Dojiči si myjí ruce před dojení a v průběhu dojení podle potřeby	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno / k dispozici je tekoucí voda, je dodržováno nařízení o pitné vodě</i>	
3.2 Dojičí zařízení, strukové násadce, nádrže		
3.2.1	Na dojičím zařízení se provádí pravidelná údržba	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno / dobrý technický stav, mj. vývěvy, pravidelná výměna strukových násadců a dalších dílů (podle stanovené životnosti)</i>	
	2 <i>pravidelná výměna dílů je doložena protokolem (zprávou) o kontrole dojičího zařízení podle DIN (ne starší jak rok)</i>	
3.2.2	Přístroje a předměty se po použití očistí, vydezinfikují a opláchnou pitnou vodou	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno / k dispozici proplachovací zařízení, pravidelné čištění a desinfekce podle platných předpisů, schválené přípravky, dostatečné proplachování</i>	
	2 <i>k dispozici dokumentace měsíčního čištění a desinfekce (např. čas, teplota, koncentrace), zařízení k zamezení průniku čisticí tekutiny do tanku</i>	
3.3 Dojičí, dojení, ošetření mléka		
3.3.1	Dojiči používají při dojení čisté, prací pracovní oděv	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
3.3.2	Vemeno musí být před začátkem dojení čisté	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
3.3.3	První striky z každého struku jsou oddojeny zvlášť za účelem vizuální posouzení jakosti a vlastností mléka od každé krávy (kontrola před dojením)	
K.O.	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
3.3.4	Krávy se změněným mlékem se dojí zvlášť, jejich mléko je vyloučeno z dodávky	
K.O.	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
3.4 Mléčnice		
3.4.1	Příjezdová cesta a plocha před mléčnicí (pro cisternu) jsou zpevněné a čisté	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
3.4.2	Mléko z mléčnice se do svozné cisterny čerpá maximálně 6 m dlouhou hadicí	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
3.4.3	Mléčnice musí být uzamykatelná a oddělená od stáje tak, aby nemohla být zhoršena kvalita mléka. Musí být chráněna proti hmyzu a přístupu zvířat	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
3.4.4	Není-li mléko do dvou hodin po nadojení zpracováno, musí být při denním svozu zchlazeno na méně než +8°C, při obdenním svozu méně než +6°C	
K.O.	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno / chlazení mléka (přímý výparník, ledová voda, rekuperátor), správně nastavené teploměry</i>	

3.4.5	V mléčnici nejsou "cizí" předměty, aktuálně nepoužívané dezinfekční a čisticí prostředky a přístroje jsou uloženy v oddělené místnosti nebo ve skříní	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
3.4.6	Mléko se po nadojení uchovává v čisté, snadno čistitelné a dezinfikovatelné mléčnici s dostatečným odvodem odpadních vod	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno / snadno čistitelná podlaha a stěny jsou obloženy nebo adekvátně ošetřeny, zavedena dostatečná odpadní kanalizace</i>	
3.4.7	Mléčnice je dostatečně osvětlená a větratelná	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno / dostatečné osvětlení, bez nepříjemného zápachu, nejméně jeden větrací otvor (okno)</i>	
	2 <i>chladicí aparát je umístěn mimo mléčnici</i>	
3.4.8	Mléčnice má dostatečný zdroj pitné vody	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno / k dispozici je tekoucí voda (dodrženo nařízení o pitné vodě)</i>	
4.	Krmivo / krmení	
4.1	Jsou používána výhradně krmiva a krmné směsi od schválených firem, výchozí složky krmiv musejí být uvedeny v seznamu (katalogu) krmiv	
K.O.	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
4.2	Veškeré nákupy krmiv (i z dalších zemědělských podniků) je nutno doložit (účet, dodací list) včetně údajů o čase, druhu a množství krmiva a adresy dodavatele. Tyto podklady se uchovávají pět let.	
K.O.	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
4.3	Kvalitní krmiva ve žlabu (čerstvá, bez plísní, bez známek kvašení apod.), žlaby a technická zařízení (např. včetně dávkovačů krmiv) bez trvalého znečištění	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
4.4	Z hlediska zvířat a životního prostředí správné krmení využívající analýzy krmiv a sestavování racionálních krmných dávek	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
4.5	Oddělené skladování krmiv pro různé druhy zvířat zabraňuje jejich smíchání	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
4.6	Způsob skladování krmiv nesmí snižovat kvalitu a bezpečnost krmiv	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	
4.7	Krmiva bez známek poškození hlodavci, popř. je prováděna deratizace	
	0 <i>nesplněno</i>	
	1 <i>splněno</i>	

5. Léčiva, rezidua	
5.1	Jsou k dispozici doklady o aplikovaných léčích
K.O.	0 <i>nesplněno</i>
	1 <i>splněno</i>
5.2	Je stanoven způsob identifikace všech ošetřených krav (elektronicky, barva, pásky aj.) při dojení
	0 <i>nesplněno</i>
	1 <i>splněno</i>
5.3	Mléko od ošetřených je dodáno ke zpracování až po ochranné lhůtě, doporučuje se využití testu na rezidua inhibičních látek
K.O.	0 <i>nesplněno</i>
	1 <i>splněno / dodržení ochranné doby</i>
	2 <i>ověřování přítomnosti RIL po skončení ochranné doby</i>
5.4	Ošetřené krávy se dojí a jejich mléko se odvádí separátně
K.O.	0 <i>nesplněno</i>
	1 <i>splněno / jsou k dispozici zvláštní nádoby na mléko od ošetřených krav</i>
	2 <i>ošetřené krávy se dojí jako samostatná skupiny poslední</i>
5.5	V dodávce mléka nebylo zjištěno překročení limitu RIL nebo jiných škodlivých látek, za které bylo mlékárnou a příslušným úřadem mléko vyloučeno z dodávky
K.O.	0 <i>nesplněno</i>
	1 <i>splněno</i>
5.6	Syrové mléko pochází od krav, kterým nebyly podávány směrnici čís. 93/26/EU zakázané přípravky
K.O.	0 <i>nesplněno</i>
	1 <i>splněno</i>
6. Životní prostředí	
6.1	Do povrchových nebo spodních vod se nedostává kejda nebo močůvka
	0 <i>nesplněno</i>
	1 <i>splněno</i>
6.2	Podle Nařízení o hnojivech a hnojení je vypracována bilance živin
	0 <i>nesplněno</i>
	1 <i>splněno</i>
6.3	Jsou dodržovány zásady ochrany rostlin
	0 <i>nesplněno</i>
	1 <i>splněno</i>
Dosažený počet (součet) bodů	

Poznámka:

Jednoduchý test obsahuje posouzení 55 kritérií. Za kladné odpovědi na 44 z nich lze získat 44 body (1 bod za každou), za pozitivní odpovědi na zbývajících 11 otázkách pak dalších nejvýše 22 bodů (až 2 body). Za kladné odpovědi, resp. za „splnění“ všech 55 kritérií a předpokladů produkce kvalitního syrového mléka lze celkem obdržet 55 bodů (po jednom bodu za všechna kritéria), popř. 66 bodů (44 ukazatele za jeden a 11 za dva body). Povinné hodnocení vyžaduje 16 kritérií označených "K.O.". Požadovaný minimální počet bodů pro úspěšný audit německých podniků s výrobou mléka je stanoven na 47.